

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioannis Ioviani Pontani. De Aspiratione Libri duo. Charon
Dialogus. Antonivs Dialogus. Activs Dialogus. Aegidivs
Dialogus. Asinvs Dialogus. De Sermone Libri Sex. Belli,
Qvod Ferdinandvs Senior ...**

Pontano, Giovanni Giovano

Venetiis, 1519

Facetudinem uirtutem esse.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12960

IOANNIS IOVIANI PONTANI
DE SERMONE LIBER
TERTIVS.

Vnde ductæ sint facietæ, ac facetudo.

E Facetudine igitur dicturi, quam mediocritatem esse quandam primo libro ostendimus, ne a nobis ipsis descisse uideamur, ab origine quidē ipsa, nominisq; exordiemur deductione. Verbum ipsum Facio, unde Facietæ ductæ sunt, apud prisca illos & Latinos, et Romanos homines i maxima fuit, frequentissimaq; usurpatione. Ita q; & pacem, & bellum, et fœdus, & inducias facere dixerunt, et delicias, & ludos, & nuptias, & conuiuia, & abortum, & domum, & templa, & porticum, & nomina, & id genus penē innumerabilia, In his autem & uerba facere, & uersus, & orationem, & iocos, Inde q; qui in conuiuijs, in consultationibus, in senatu, in concionibus uerba cum grauitate facerent, cumq; dignitate, & copia, Facundos dixerunt, & uirtutem eam Facundiam, ut iam diximus, quam Plautus (quo Romanam locupletaret linguam) etiam Facunditatem appellauit a faciunda uidelicet oratione. Qui uero in circulis, congressionibus, conuiuijs, communibusq; in sermonibus, ac consuetudinibus ad iocunditatem solum, animorumq; recreationem cum moderatione & gratia, Facetos, qui etiam dicta ipsa appellauere Facietas, habitū uero reliquere innominatum, quem nobis appellare tum Facetudinem, ac Facietem placuit, tum etiam Facetitatem.

Facetudinem uirtutem esse.

Virtutem autem hanc esse illud præcipue docet, quod in sermonibus, congressionibusq; in eundis, in habenda item oratione siue ad multos, siue ad paucos, popularibusq; in concionibus & laudamur ubi mediocritatem seruauerimus, & uituperamur, cum secus. Quod si mediocritas ea est, ut quidem est, inter duo uti extrema constituatur oportet. Quæ igitur ea sint, querendum est diligentius. Nec mutus igitur opponetur faceto, quippe cum mutus non solum non facetus esse, uerum minime queat fari. Quia è re nequaquam etiam opponi ei potest, qui ætate sit infans, cum hic ipse infans non sit locutione cassus, uerū adhuc inhabilis ad bene exacteq; loquendum. Itaq; neq; infantia aduersabitur facetudini. Parte ex alia multo ei minus aduersa erit loquaci-

tas, de qua supra est dictum. Quod uerbum in sermone ipso, ipsaq; in loquendi serie generalem quendam locum habet, magis quam in iocis, ac dictionibus. Labitur enim in excessum non iocandi, uerum implicandi sermonis, blaterandæq; orationis gratia. Cum igitur circa iocos sermonisq; incunditatem ac leporem, arcuq; urbanitatem ac comitatem uersari facetum dicamus, si rusticitatem ei opposuerimus, parum fortasse rei ipsius significantiam adimplebimus. Cum rusticitas ipsa re etius opponatur urbanitati, ipsaq; urbanitas sit facetudinis siue pars quaedam, siue species, sin illepiditatem, idem erit peccatum, quod illepiditas aduersa tantum est lepori, qui dictionum comes est, ac facetiarum. multo etiam minus opponenda illi est insuauitas, quippe cum suauitas ipsa in saporibus quoq; uersetur, inq; tactu, et risu, et gustatione, et a nobis libris quidem superioribus non pauca dicta sunt, e quibus indicari possit et quid quaeratur, et quale. Querimus enim (cum ad laborem hinc nati simus, illinc ad relaxationem, cumq; incunda sint nobis amica, trista uero inimica ac permolesta) et quietem inter labores, ac cessationem, et a molestis, curisq; grauioribus relaxationem, quandamq; quasi uacuitatem. Cum igitur qui sint urbani, qui comes, lepidiq; qui item aut blandi, aut festiui, sit a nobis abunde ostensum, et quid, et quantum, et qua etiam uia differant inter se, nimirum genus aliquod esse oportet, quod ab his ipsis constituatur, ut quemadmodum contingit in auaritia, plures enim auarorum sunt species (quod cum de Liberalitate ageremus, plane aperuimus) sic illorum quoq; non una est consideratio, qui iocis utuntur, delectanturq; uerborum incunditate, ac lenocinijs. Ita q; qui omnes iocandi partes cum mediocritate fuerit consecutus, hunc quidem ut ab omni parte in hoc ipso genere absolutum, facetum esse uolumus, ut qui omnem complexus sit auaritiam, auarum. Quamquam et auaros, et facetos etiam dicimus, qui partem fuerint aliquam assecuti siue facetudinis, siue auaritiae. Quippe cum et species insit generi, et genus mutuo in species distribuatur. Quod circa habitum ipsum quamuis nouo qdè, non improprio, tamen nomine, uti superius explicatum est, appellandum ducimus. His autem hunc in modum expositis, pro nostra consuetudine, institutoq; ab ipsis tanquam incunabulis facetum instituemus, nihil omittentes eorum que conducere, remq; ad ipsam explanandam magis magisq; facere intellegantur.